

Bigvitaliteit in de Nederlandse zeugenhouderij

1^e Voortgangsrapportage
Plan van aanpak 'Verlaging biggenuitval'

Stuurgroep Bigvitaliteit
Januari 2016

Licensed by

Dan Avl

knmvd VGV
Vakgroep Gezondheidszorg Varken

Topigs Norsvin

Dieren
bescherming

COV
Centrale Organisatie voor de Vleessector

Aanleiding

In 2009 is de Stuurgroep "Bigvitaliteit" opgericht. Deze Stuurgroep heeft een Plan van Aanpak opgesteld om de uitval van biggen in de Nederlandse zeugenhouderij te verlagen. Uit het oogpunt van dierenwelzijn, het welzijn van de varkenshouder en zijn gezin en vanuit maatschappelijk en economisch oogpunt is en blijft bigvitaliteit een belangrijk aandachtspunt. De effecten van de activiteiten uit het Plan van Aanpak 2009 waren niet voldoende. Dit heeft ertoe geleid dat de Stuurgroep Bigvitaliteit in juni 2016 een nieuw Plan van Aanpak heeft opgesteld. Dit plan is aangeboden aan het Ministerie van EZ en Staatsecretaris Van Dam heeft op 7 juli 2016 de Tweede Kamer hierover geïnformeerd. In dit Plan van Aanpak is aangegeven dat jaarlijks een voortgangsrapportage wordt opgeleverd, waarvan de eerste eind 2016. Deze eerste voortgangsrapportage ligt nu voor u.

Doel

Doelstelling van het Plan van aanpak is het verminderen van biggenuitval in Nederland. Daarbij heeft de Stuurgroep "Bigvitaliteit" als uitgangspunt vastgesteld dat 'een zeug zelfstandig haar biggen kan grootbrengen'.

In het Plan van Aanpak zijn de activiteiten opgenomen welke hieraan moeten bijdragen. Voor de korte termijn wordt gekeken naar mogelijkheden vanuit de huidige situatie op de bedrijven om de uitval van biggen verder te verlagen. Voor effecten op de langere termijn worden activiteiten benoemd die in de sector en/of op bedrijven leiden tot mogelijke structuuraanpassingen om te komen tot lagere uitval van biggen.

Voortgang

Samenstelling Stuurgroep

De Stuurgroep "Bigvitaliteit" wordt gevormd door vertegenwoordigers uit de gehele keten: varkenshouders (POV: voorzitter, LTO en NVV), Vereniging Biologische Varkenshouders (VBV), varkensfokkerij organisaties (Topigs Norsvin, PIC, DanAvl), dierenartsen (KNMvD), diervoederindustrie (Nevedi), veehandel (Vee en Logistiek Nederland, V&LN), vleesverwerkende bedrijven (COV) en de Dierenbescherming. Zij stellen zich verantwoordelijk voor de uitvoering van het Plan van Aanpak "Verlaging biggenuitval".

Het voorzitterschap van de Stuurgroep is overgegaan naar mw. Ingrid Jansen namens de Producenten Organisatie Varkenshouderij (POV).

Organisatie

Vanuit het Plan van Aanpak is een organisatie ingericht. Deze organisatie omvat:

- Stuurgroep met afvaardiging vanuit alle partners
- Expertgroep Bigvitaliteit (opgestart in 2016)
De Expertgroep:
 - Bestaat uit experts vanuit relevante ketenpartijen
 - Adviseert de Stuurgroep
 - Brengt kennis bij elkaar
 - Heeft de enquête (zie verderop) ontwikkeld

Het Plan van Aanpak is (zoals eerder vermeld) verder geconcretiseerd in een projectplan (zie bijlage 1). De projectmatige aanpak en de inhoud daarvan vraagt om een andere organisatie. Deze wordt vanaf 1 januari als volgt:

- *Stuurgroep* (blijft gehandhaafd).
Bestuurlijk verantwoordelijk voor monitoring en voortgang.
- *Begeleidingsgroep*.

Een commissie met sectorpartijen die het project monitort en Stuurgroep en Projectteam adviseert op inhoud en proces. De begeleidingsgroep bestaat deels uit personen die nu zitting hebben in de expertgroep. De Expertgroep vervalt.

- *Projectteam.*

Er is een Projectteam gevormd met daarin de secretaris van de Stuurgroep, de projectleider, Wageningen UR en POV verantwoordelijke voor onderzoek. Dit Projectteam is verantwoordelijk voor dagelijkse uitvoering van het project.

- *Projectleider.*

De dagelijkse projectleiding wordt ingevuld door Wageningen UR en verantwoordelijke namens POV.

- *Adviesteam zeugenhouderij.*

Er wordt een Adviesteam ingericht met daarin 'onafhankelijke' experts vanuit de praktijk: dierenartsen, specialisten vanuit mengvoer, zelfstandige experts. Een groep van max 10-15 personen met specialisten die daadwerkelijk verandering kunnen inzetten op varkensbedrijven. Deze groep wordt intensief betrokken bij het project voor kennisdeling, ontwikkeling van de checklist en strategie om te komen tot verbetering op zeugenbedrijven. Hierdoor wordt ook meer gedragen verantwoordelijkheid ontwikkeld. Zij zullen een rol vervullen in overdracht van kennis en aanpak richting collega's.

Projectmatige aanpak

Onder verantwoordelijkheid van de Stuurgroep is een projectplan "Verlaging biggenuitval" opgesteld dat, door middel van een projectmatige en doelgerichte aanpak, invulling geeft aan het Plan van Aanpak. In dit projectplan is als doelstelling geformuleerd: "Komen tot minimale uitval door goed uitgangsmateriaal en optimale zorg rond het werpen en de eerste levensweken van de geboren biggen". Hiermee werkt de sector aan een maatschappelijk, economische en ethisch verantwoorde en geaccepteerde varkenshouderij. Een varkenshouderij die gekenmerkt wordt door een acceptabel productieniveau (voor zowel maatschappij als varkenshouder), waarbij diergezondheid en dierenwelzijn geborgd zijn.

In het projectplan "Verlaging biggenuitval" is het thema integraal uitgewerkt. Bigvitaliteit verbeteren vraagt kennisontwikkeling en verandering op meerdere aspecten. Het gaat om voeding, gezondheid, klimaat, fokkerij en gedrag van dieren en mensen. Concreet bevat het plan de volgende activiteiten:

- Checklist met succesfactoren (enquête bigvitaliteit)
- Onderzoek
- Kennisdeling en bedrijfsbegeleiding
- Koppelen aan markt
- Fokkerijbeleid evalueren en bijstellen
- Monitoring en evaluatie

Hieronder wordt een toelichting gegeven op de voortgang met de checklist met succesfactoren (enquête), onderzoek, bedrijfsbegeleiding en kennisdeling. Voor de voortgang op de andere onderdelen wordt verwezen naar het overzichtsschema verderop.

Checklist met succesfactoren (enquête bigvitaliteit)

Door de Expertgroep "Bigvitaliteit" is een bedrijfsenquête ontwikkeld. Doel van deze enquête is het actief onder de aandacht brengen van het thema én ophalen van succesfactoren in de praktijk. De enquête en de analyse daarvan vormen een belangrijke basis voor ontwikkeling van een factsheet, een checklist en verspreiding van kennis. Deze enquête wordt begin 2017 op 100 zeugenbedrijven afgenomen door dierenartsen. De enquête richt zich op het bedrijf in de breedste zin van het woord. Het doel is 100 bedrijven te scoren om te komen tot een checklist van de factoren die de biggenuitval bepalen. De resultaten zullen worden verwerkt tot een rapportage alsmede een

factsheet en checklist. Deze checklist kan vervolgens door erfbetreders worden ingezet om, samen met varkenshouder en deskundigen, te komen tot verbeteringen die leiden tot vitalere biggen en daarmee minder biggen uitval.

Onderzoek

In het projectplan "Vermindering biggenuitval" zijn vier onderzoeksvragen geformuleerd:

1. Wat is een optimale toomgrootte?
2. Wat is het effect van toomgrootte op bigkwaliteit?
3. Wat is de marktwaarde van bigkwaliteit?
4. Wat is een te accepteren percentage biggenuitval? Hoe is dat bepaald en wat zijn de uitgangspunten daarbij?

Bovenstaande vier onderzoeksvragen zijn verankerd in het PPS SVK2: Recept Duurzaam Varkensvlees. Deze PPS heeft nog geen goedkeuring en staat op een reservelijst. Voorts is met onderzoeksvraag 1 een start gemaakt en heeft Wageningen Economic Research een onderzoeksvoorstel opgesteld. Het onderzoek is eind 2016 opgestart. De resultaten van het onderzoek naar optimale toomgrootte worden eerste kwartaal 2017 verwacht.

Kennis verzamelen

Door de Expertgroep "Bigvitaliteit" en het Projectteam wordt structureel gewerkt aan verzamelen van nationale en internationale beschikbare kennis. Dit wordt gebruikt voor onderbouwing van de succesfactoren en kennisverspreiding (zie projectvoorstel).

Communicatie

Er is een communicatieplan opgesteld, als onderdeel van het projectvoorstel. Hierin is de interne communicatie richting de sector, alsook de externe communicatie uitgewerkt. De website www.vitalevarkens.nl wordt gebruikt om burgers / maatschappij te informeren over het thema. Deze website is geactualiseerd en wordt vanaf 2017 actief beheerd.

Trends 2016

Uit de voorlopige cijfers over de eerste 9 maanden van 2016 blijkt dat het uitvalspercentage van de biggen uitkomt op 13,4%. Vergeleken met de 13,5% uitval over 2015 wordt voor geheel 2016 een stabilisatie of mogelijk zelfs een geringe daling van de biggenuitval verwacht.

Samenvatting voortgang

In onderstaande tabel staat samengevat de voortgang op basis van de onderwerpen en activiteiten die genoemd zijn in het Plan van Aanpak, juni 2016.

	Activiteiten	Status
Expertgroep Bigvitaliteit	Inhoudelijke advisering aan Stuurgroep en Projectteam Kennisontwikkeling en -verspreiding	Enquête ontwikkeld Stuurgroep geadviseerd Kennis verzameld Meegedacht bij ontwikkeling projectvoorstel
Onderzoek optimale toomgrootte	Onderzoek door WER	Onderzoeksvoorstel voorbereid Rapportage eerste kwartaal 2017
Onderwijs en scholing	Kennisoverdracht Leeractiviteiten Coaching op het bedrijf	Kennisdeling uitgewerkt in het projectplan Verbinding gelegd met onderwijsinstellingen via ontwikkeling lesmateriaal Verbinding gemaakt met Agrivaknet

Communicatie en rapportage	Open communicatie extern Inzetten website www.vitalevarkens.nl	Communicatieplan opgesteld Website geactualiseerd
Europees agenderen biggenuitval	Agenderen via overheden en organisaties Toewerken naar Europese afspraken	Bestuurlijk doorlopend proces
Streefcijfers	Ontwikkelen van streefcijfers voor monitoring biggenuitval	Aanpak uitgewerkt in het projectplan Uitvoering in 2017
Fokkerij	Analyseren en evt. bijstellen van fok- en selectiedoelen	Fokdoelen van fokkerij organisaties zijn opgehaald en langs elkaar gelegd Trends door de jaren in beeld gebracht
Marktvraag	Marktvraag als strategie Bigvitaliteit als onderdeel van ketenconcepten	Uitgewerkt in het projectvoorstel Uitvoering in 2017

In 2016 is hard gewerkt aan commitment in de keten, verbinding met onderwijs en erfbetreders en ontwikkeling van het projectvoorstel en financiering. Er is veel voorbereidend werk gedaan om de uitvoering van het project succesvol te kunnen laten verlopen. De monitoring van de voortgang vindt voortaan plaats vanuit het project Bigvitaliteit. De volgende tussenrapportage zal qua inhoud en vorm daarbij aansluiten.

Doorkijk 2017

Het projectplan heeft commitment van betrokken partijen en is de basis voor verdere aanpak. Begin 2017 staat het afnemen van de enquêtes centraal en de verwerking en analyse daarvan. Het betrekken van erfbetreders is belangrijk voor succes: daadwerkelijk verbeteringen op de zeugenbedrijven. Daarvoor wordt een Adviesteam zeugenhouderij samengesteld en gefaciliteerd. Een groep van experts is betrokken bij begeleiding van zeugenbedrijven. Deze groep wordt intensief betrokken bij het proces en het uitrollen van kennis.

Reflectie

De Stuurgroep "Bigvitaliteit" is positief over de stappen die gezet zijn in 2016 en kijkt vol vertrouwen uit naar de uitvoering van het projectplan. Er is commitment en vertrouwen in de gekozen aanpak. De aanpak is praktisch en geeft invulling aan de behoeftes die er zijn op varkensbedrijven. Kennisdeling loopt daar als rode draad doorheen. Ook de toepassing van de beschikbare kennis krijgt volop aandacht.

Namens de Stuurgroep "Bigvitaliteit"

Drs. C.C.E. Jansen, voorzitter.